

ภาวะจิตทรมาน ในอารยธรรม แผนปัจจุบัน (ความเห็นแก่ตัว)

- ๒๐ -

๕ พฤษภาคม ๒๕๐๓

สำหรับพวกเรา ได้ล่วงมาถึงเวลา ๔.๔๕ น. แล้ว เป็นเวลาที่จะได้บรรยายต่อจากที่ค้างไว้แต่คราวก่อน. ในวันนี้จะได้อีกด้วยหัวข้ออย่างเดียวกันอีก คือภาวะจิตทรมาน ในระบอบอารยธรรมปัจจุบัน หากแต่ว่าเป็นการกล่าวโดยสรุป. ในครั้งที่แล้วมาสองครั้ง เราได้กล่าวภาวะจิตทรมาน ในรูปของ โสกะ โทสะ และโมหะ, ส่วนวันนี้จะได้อีกด้วยโดยสรุปรวมเข้าด้วยกัน ซึ่งได้แก่ความเห็นแก่ตัว. ขอให้ทุกคนทราบ เข้าใจ และมองให้เห็นชัดแจ้งด้วยความรู้สึที่เกื้อหนุนในตัวเอง ว่ากิเลสทั้งหลายที่เราออกชื่อมาแล้ว ๓ พวกนั้น มันมาจากความเห็นแก่ตัว.

โลก คือต้องการมากกว่าที่ควรจะต้องการ นี้ก็เพราะ เห็นแก่ตัว จึงอยาก หรือแสวงหา หรือมีไว้เกินความจำเป็น.

๓๖๒

โทษ ความโกรธ, ประทุษร้ายไม่หวังดี อาฆาต พยาบาทอะไรเหล่านี้ มันก็มาจากความเห็นแก่ตัว เพราะไม่ได้ตามที่ตนโลภนั่นเอง; ไม่ได้ตามที่ตัวต้องการ **ความเห็นแก่ตัว**ก็บันดาลไปในทางให้เกิดภัย ให้โกรธ ให้ประทุษร้าย.

โทษ ความโลภ ความหลง ความสงสัย วนเวียนอยู่แต่ในสิ่งที่ตนโลภ. มันก็เป็น**ความเห็นแก่ตัว**ยึดถือในรูปหนึ่ง.

ฉะนั้น ขอให้มองให้เห็นชัดในข้อเท็จจริงอันนี้ว่า โลกะ โทสะ โมหะล้วนแต่มีรากฐานอยู่ที่**ความเห็นแก่ตัว**ทั้งนั้น; เรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือ **ความยึดมั่นถือมั่น**โดยความเป็นตัวกู - ของกู ที่มีเกินกว่าระดับธรรมดาสามัญของมนุษย์; นี่แหละเราเรียกว่า “**ความเห็นแก่ตัว**”. เรื่องนี้เราจะต้องพูดกันให้เข้าใจ เพราะว่ามันเป็นเรื่องเกี่ยว หรือสิ่งเกี่ยว ที่ทำความชั่วทรมานให้แก่มนุษย์, กระทั่งมนุษย์ที่เจริญแล้ว; และยังเจริญแล้วยังมีภาวะจิตทรมาน เพราะสิ่งๆ นี้สิ่งเดียวคือ **ความเห็นแก่ตัว**.

ความเห็นแก่ตัว หมายถึงความรู้สึกที่เข้มข้นกว่าระดับที่ธรรมชาติมีไว้สำหรับรู้สึกในจิตใจของสิ่งที่มีชีวิต นับตั้งแต่สัตว์เดรัจฉานขึ้นมา หรืออาจจะถึงกับว่า เริ่มตั้งแต่กันไม้ พืชพันธุ์ไม้ขึ้นมาทีเดียว. ฉะนั้น เราจะต้องเข้าใจถึงความรู้สึกเห็นแก่ตัว และที่เนื่องกันอยู่กับความเห็นแก่ตัวนี้ให้เพียงพอ.

ความเห็นแก่ตัว เคี้ยวนี้เราเรียกกันทั่วไปว่า selfishness ซึ่งคุณก็ท่องเคยได้ยินและเคยค่าเพื่อนด้วยซ้ำไป. พวก selfish นี้ มันก็หมายถึง เมื่อเรารู้สึกว่าน่าเกลียดและเป็นอันตราย; แต่ความรู้สึกที่มีตัว หรือว่าเห็นแก่ตัว ในระดับธรรมดาของสิ่งที่มีชีวิต นี้เราไม่ได้เรียกว่าเป็น selfishness เราเรียกว่าเป็น

egoism หรือ egotism ในทำนองอย่างนั้นเสียมากกว่า เพราะมันอยู่บนคนละระดับ. สิ่งมีชีวิตจะต้องมีความรู้สึกว่ามีตัว หรือเป็นตัว มันจึงต้องการที่จะคงมีชีวิตอยู่, มันต้องการจะรักษาความมีชีวิตให้คงรออยู่ได้. survive หรือ survival นี่มันเป็นสิ่งที่มีอยู่ในสิ่งที่มีชีวิต แม้แต่ต้นไม้ มันพยายามต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง หรือของพืชพันธุ์ คือลูกหลานของมัน. มันต่อสู้เพื่อตัว เพื่อต้นไม้ นั้นมีชีวิตรอด และเพื่อลูกของมันจะโตงอกงามต่อไป. อย่างนี้ยังไม่เรียกว่า selfishness; มันเป็นความรู้สึกประเภท egoism ที่ยังอ่อนอยู่อย่างยิ่งด้วยซ้ำไป และมันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีชีวิตรอดอยู่ได้. ถ้าสิ่งที่มีชีวิตทุกสิ่งไม่มีความรู้สึกอันนี้ มันก็สูญพันธุ์ไปแล้ว มันไม่เหลืออยู่ในโลก.

ที่นี้มาถึงสัตว์เครื่องจันทน์เหมือนกัน ความรู้สึกมีตัว นี่มันก็มีมากขึ้นกว่าต้นไม้, พอมาถึงคน มันสูงจก สูงอย่างไม่น่าเชื่อ ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์นี้; แล้วสูงอยู่ในลักษณะที่หลงว่าเป็นของดี. ของเลวอยู่ในลักษณะที่เห็นหลงไปว่า เป็นของดี.

เพราะฉะนั้น เราจะต้องแบ่งแยกกันให้เด็ดขาดลงไปว่า “เห็นแก่ตัว” นั้นมันไม่ใช่ความรักตัว หรือความสงวนตัว. เพียงต้องการให้มีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติเพื่อไม่ให้ตายนี้ มันเป็นเรื่องรักตัวสงวนตัว; หรือหวังความเจริญในทางที่ดีถูก มันก็ทำประโยชน์แก่ตัว. ส่วนความเห็นแก่ตัวนั้น มีความหมายเฉพาะเล็งไปถึงความรู้สึกที่ทรมาน.

สุนัขเป็นสัตว์ที่สังเกตได้ง่าย : พออีกตัวหนึ่งเข้ามาใกล้ มันหือแฮอย่างที่น่าเกลียด ซึ่งสัตว์อื่นเขาทำไม่ค่อยจะเป็น. แล้วเมื่อสุนัขตัวนั้นกินอิ่มแล้ว บางทีมันก็ยังนั่งเฝ้าหือแฮ ไม่ให้ตัวอื่นเข้ามาใกล้อาหารที่เหลือ. อย่างนี้ต่างหาก

จึงจะเป็นเรื่องของ “ความเห็นแก่ตัว”. หนังสือสอนเด็กสมัยผมเรียนก็มีเรื่อง
สุนัขในรางหญ้า เฝ้ารางหญ้า ซื่อแอ้ไม่ให้วัวเข้ามากิน. นี่เป็นลักษณะของความ
เห็นแก่ตัวที่สมบูรณ์; ตัวเองมันกินไม่ได้ หมาไม่กินหญ้า แต่แล้วก็ไม่ยอมให้
วัวกิน. สุนัขนั้นฉลาดกว่าสัตว์ระดับอื่น มันจึงรู้จักเห็นแก่ตัวสูงกว่าสัตว์อื่น.
นี่คุณควรรู้จักแยกแยะความเห็นแก่ตัวที่มีนัยสูงกว่าความรู้สึกพื้นฐาน ที่เป็นเพียง
รักตัว สงวนตัว.

ในพุทธศาสนาเราสอนให้รักตัว ให้สงวนตัว ช่วยทำความดี; แต่
ไม่ใช่ด้วยความเห็นแก่ตัว พวก selfish นี่เรากำลังมองกันให้ดี ๆ อย่างนี้
มองดูไปให้ไกลถึงยุคที่แรกมีมนุษย์ แรกมีศีลธรรมเกิดขึ้นในโลก. มันก็ถอย
ไปไกลมากทีเดียว ไม่รู้ก็ همینปึกได้ หรือเป็นหลาย ๆ พันปีมาแล้วเป็นอย่างน้อย
ซึ่งในพระบาลี พระไตรปิฎก มีเล่าถึงเรื่องนี้เป็นคำตรัสเล่าของพระพุทธเจ้าที่นำ
มาสอน ว่าที่แรกเกิดมนุษย์ขึ้นในโลก ไม่มีใครยึดครองอะไรเป็นของตัวเอง. ขึ้นเข้า
ก็ไปในป่า เก็บพืชพันธุ์ที่มีอยู่เอง โดยเฉพาข้าวสาลีที่มีอยู่ในป่า แล้วก็มากิน
ประจำวัน; ไม่มียุ่ง ไม่มีฉาง อยู่ด้วยความผาสุกอย่างนี้มานาน. อะไรก็หา
เอามาจากป่าแล้วก็นำมา. มาทำกินที่ที่พิก. ต่อมามันเกิดคนที่ฉลาดมาคิดว่า
เราจะลำบากอยู่อย่างนี้ให้มากไปทำไม ก็มียุง มีฉางขึ้น แล้วก็ไปเก็บมาใส่ไว้ในยุ้ง
ในฉาง.

ต่อมาก็มีคนเห็นแก่ตัวยิ่งกว่านั้นอีก คือเก็บหมดเลย มีเท่าไรก็เก็บ
หมดเลย จนมันงอกไม่ทัน จนมันเกิดไม่ทัน; นี่จึงได้มีการที่มีความรู้สึกอะไร
เป็นของตัวที่จะต้องปลูกฝังขึ้น; เกษตรกรรมก็เกิดขึ้น มีที่ดินซึ่งแต่ละคน ๆ
เพาะหว่านซึ่งเป็นของตัวเอง. ที่นี้ต่อมาก็มีคนเห็นแก่ตัวกว่านั้น ก็คิดว่า เราจะไป
เหนียวทำไมเราถึงโมยของผู้อื่น; จนเกิดอริอันระส่ำระสายขึ้นในสังคมนั้น.

ดังนั้น มนุษย์จึงได้ประชุมกัน เลือกหัวหน้ามนุษย์ที่มีรูปร่างแข็งแรง แข็งแรง มีความเฉลียวฉลาด ให้เป็นหัวหน้าสำหรับควบคุมทั้งหมด, มีหน้าที่ลงโทษผู้ที่ทำผิดข้อภักทของสังคมนี้ แล้วให้รางวัลหรือยกย่อง หรือจัดการทุกอย่างที่ควรจะทำ. เกิดบุคคลที่เรียกว่าพระราชาคนแรกในโลก เขาเรียกว่า “สมมติราชา” คือผู้ที่ทุกคนเลือกขึ้นมาเป็นพระราชา.

จากเรื่องนี้ คุณสังเกตุดูหน่อย ก็จะเห็นได้ง่าย ๆ ว่า เพราะ *ความเห็นแก่ตัว* เป็นต้นเหตุ จึงทำให้เกิดมีระเบียบ กฎหมาย มีพระราชอำนาจ. ถ้าอย่าเห็นแก่ตัวกันอยู่ตามเดิม มันก็ไม่ต้องมีสิ่งเหล่านี้. ฉะนั้นมองให้ลึกไป กว่านั้นอีกนิดหนึ่งว่า ระบบการปกครองเกิดขึ้นเพราะคนเห็นแก่ตัว, คนเริ่มเห็นแก่ตัว. *ถ้าไม่มีคนเห็นแก่ตัว ก็ไม่ต้องมีระบบการปกครอง.* นี่รู้จักความเห็นแก่ตัวไว้ในลักษณะอย่างนี้. เมื่อมันเกินไปกับชั่วชาติที่เกิดเอง อยู่ในป่ากินพืชไม่ใช่เห็นแก่ตัว. มันหิว มันกระหาย มันอยากมีชีวิตอยู่ มันก็ทำไป, แต่ยังไม่เป็น selfishness; ต่อเมื่อมันขโมยเอาเสียหมดคนเดียว มาใส่ถุง ใส่ฉาง มันก็เริ่ม selfishness. ที่มันขโมยของเพื่อน ที่ปลุก ที่ฝัง นี่มันก็ selfishness สมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์.

ไหน ๆ เล่าแล้ว ก็อยากจะเล่าถึงว่า ในคัมภีร์สูงสุดของพวกคริสเตียน, มนุษย์เริ่มมีความทุกข์ต่อเมื่อรู้จักดี รู้จักชั่ว คืออาดัมกับอีฟ คือต่อพระเจ้า ภินผลไม้มองมันนั้นเข้าไป ก็เลยเกิดเรื่อง; ก่อนนั้นไม่มีเรื่อง. *Tree of knowledge of good and evil* เป็นชื่อต้นไม้ต้นนั้น, ต้นไม้แห่งความรู้จักชั่วและดี. ก่อนนั้นมนุษย์ไม่มีความรู้อันนี้. ไม่รู้จักแยกแยะ (*discriminate*) ว่าเป็นชั่ว – ดี บุญ – บาป, สุข – ทุกข์, หญิง – ชาย, สูง – ต่ำ อย่างนี้ มันเหมือนกับสัตว์ คล้ายกับสัตว์ เป็นครั้งแรกครั้งถึงทำนองนั้น. *พอถึงยุคหนึ่ง มนุษย์เริ่มรู้จักของคู่*

เหล่านี้ : ดิ-ชั่ว, บุญ-บาป, สุข-ทุกข์ มันก็ตั้งต้นปัญหาของมนุษย์ที่ตรงนั้น. ในคัมภีร์นั้นเขาเขียนไว้เป็นรูปบุคคลาธิฐานว่า ไปกินผลไม้ที่พระเจ้าห้ามเข้าไป จึงเกิดรู้ขึ้นมาทีเดียวว่า อ้าว! เราไม่ให้กินผลไม้, นั่นหญิง นั่นชาย; ก็เลยมีปัญหาก่อเกิดขึ้น. เขาเรียกว่า *original sin* ก็คือบาปจุดแรก บาปที่เป็นจุดทั้งนั้น; แล้วก็สืบมาจนถึงบัดนี้. พอรู้จักดี รู้จักชั่ว แล้วมันก็รู้จักคั่นร่นไปตามชั่วดี บุญบาป สุขทุกข์ กระทั่งหญิงหรือชายนี้. อย่างสัตว์ที่เรารู้จักที่สืบพันธุ์นั้น ไม่มีความรู้สึกเป็นผู้-เมีย, หญิง-ชาย เหมือนมนุษย์เรา มันเข้าไปตามความรู้สึกของเนื้อหนัง ของคอมพิวเตอร์ต่างๆ ไม่รู้สึกว่ามี-เมีย, หญิง-ชาย; แต่มนุษย์นี้รู้แล้วว่ามันคือมัน. ฉะนั้นจุดทั้งนั้นที่ตรงนั้นแหละ คือความเห็นแก่ตัว ได้เริ่มต้นขึ้นมา มีเรา มีเขา ขึ้นมาที่ตรงนั้น; มันก็ต้องการจะเข้าข้างเรา, ข้างเขา ตามใจ. พอรู้จักว่าอะไรดี อะไรชั่ว ก็จะทำดี ดีก็เข้าไป ไม่มีขอบเขต, มันจึงก่อหวนต่อความเห็นแก่ตัว. อย่าเพิ่งเข้าใจว่า เมื่อรู้จักดี รู้จักชั่วแล้ว นั่นคือความรอบคอบ หรือสูงสุดของมนุษย์; มันรู้จักดี รู้จักชั่วสำหรับยึดมันถือมัน. ที่มันมีมันไม่อีกทีหนึ่งเมื่อมันเข้าไป จะไม่มีความเห็นแก่ตัว เขาเรียกว่า *Tree of life* และต้นไม้ต้นนี้ พระเจ้าป้องกันสำเร็จ ป้องกันแน่นหนา ไม่ให้มนุษย์ได้กิน; นี่เรื่องของเขามันจบแค่นี้.

ต่อมาถึงยุคที่มนุษย์ฉลาด ในทางจิตทางวิญญาณ จนเกิดพระพุทธรเจ้าขึ้นมาสอนความไม่ยึดมันถือมัน. เมื่อปฏิบัติสำเร็จ ก็ได้ชีวิตนิรันดร์ (*Eternal life*). ต้นไม้ต้นนั้น ในคัมภีร์ไบเบิลเรียก *Tree of life* ต้นไม้แห่งชีวิต หมายถึง ชีวิตนิรันดร์, ไม่ใช่ก่อให้เกิดชีวิต แต่เป็นชีวิตที่ไม่รู้จักตาย ไม่รู้จักเกิด; มนุษย์ไม่ได้กิน. นี่ในคัมภีร์ของเขาสิ้นสุดแต่เพียงเท่านั้น. แต่ครั้นพระพุทธรเจ้าเกิดขึ้นหรือว่าบุคคลประเภทเดียวกันเกิดขึ้น ทำให้มนุษย์เหมือนกับได้กินผลไม้ต้นนั้น คือมีชีวิตที่ไม่รู้จักตาย คือรู้ธรรมะที่ทำให้ไม่ยึดถือตัวเรา

ไม่มีตัวเราที่ตาย ก็คือมกธรรมในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น หากจะมีในระดับอื่น ในระดับหนึ่ง.

เรื่องนี้พอจะชี้ให้เห็นว่า จุดตั้งต้นของบาปของมนุษย์นั้น คือความเห็นแก่ตัวด้วยเหมือนกัน. รู้จักแบ่งแยก นี่เป็นหญิง นี่เป็นชาย นี่เป็นพ่อ นี่เป็นเมีย เป็นลำดับขึ้นมา; ยึดถือว่าสามีของเรา ภรรยาของเราอย่างนั้นมา. ก่อนนี้ไม่เคยยึดถือ ไม่รู้จัก ไม่รู้สึก; อาศัยกับอีฟเป็นมนุษย์คู่แรก ที่แรกก็ไม่รู้จัก แต่พอกินผลไม้เข้าก็รู้จัก; แปลว่ายุคๆ หนึ่งที่มีมนุษย์เริ่มรู้จักสิ่งเหล่านี้. พอเริ่มรู้จักก็ รู้จักชั่ว ในทางที่จะยึดมั่นถือมั่น ก็มีความทุกข์ จนกว่าจะสูงสุดขึ้นถึงขั้นทำลายความยึดมั่นถือมั่น มันจะไม่มีทุกข์เลย.

เดี๋ยวนี้ เราก็ไม่รู้จัก เป็นไปในการทำงานที่ทำลายความยึดมั่นถือมั่น; กลับมีตัวกู – ของกูมากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะความก้าวหน้าในการศึกษาอย่างสมัยปัจจุบัน. ผมใช้คำว่า “อย่างสมัยปัจจุบัน” คุณอย่าเอาออกไปเสีย อย่าเอาไปทิ้งเสีย. เพราะถ้าพูดว่าการศึกษาเลยๆ มันก็มีความหมายเป็นอย่างอื่น. ถ้าพูดว่า “การศึกษาแห่งยุคปัจจุบัน” นี่ก็ขอให้หมายถึงยุคนี้ ยุคเทคโนโลยีนี้.

เมื่อเรารู้จักสิ่งที่เรียกว่า “ความเห็นแก่ตัว” นี้แล้ว มันก็พอจะเข้าใจต่อไปได้โดยง่ายในเรื่องความมีจิตใจรวมของอารยธรรมยุคปัจจุบัน ซึ่งทั้ง ๒ ศาสนาที่ได้พูดมาแล้ว ก็ได้พูดถึงเทคโนโลยี, มนุษย์กำลังบูชาเทคโนโลยี แล้วก็มีแยกเป็นแขนง ๆ ไป เป็นเทคโนโลยีแขนงนั้น ๆ รวมทั้งของการศึกษาค้นคว้า.

เมื่อพูดถึงเรื่องเทคโนโลยี ก็เหมือนกันอีก โดยเนื้อแท้มันก็ไม่ได้เป็นไทย ไม่เป็นอุษาคเนย์อะไร แต่มันแผ่คลุมมีมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความรู้

เห็นแก่ตัว สร้างเทคโนโลยีชนิดที่เป็นโทษของความเห็นแก่ตัว. เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นในลักษณะอย่างนี้ มันกลายเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมความเห็นแก่ตัว. ฉะนั้นคุณมองดูให้ดี ๆ ด้วยจิตใจที่เป็นธรรม. ถ้าพวกเราให้เป็นธรรมก็ต้องพูดว่า เทคโนโลยีนั้นก็คืออิทธิบาทในพระพุทธศาสนา. เรื่องอิทธิบาทเราก็คงพูดกันมากแล้วในตอนต้น ๆ ในชื่อว่าเครื่องมือแห่งความสำเร็จนั้น. วิชาเทคโนโลยีก็คือเครื่องมือแห่งความสำเร็จโดยตรง จักได้ว่าเป็นตัวอิทธิบาทในพุทธศาสนา; จะสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ก็ถามใจเถิด แต่ว่ามันมีหลักเกณฑ์อย่างเดียวกัน คือ เป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสำเร็จ; มันมีความหมายตรงที่ช่วยให้เกิดความสำเร็จ นี่ก็ความหมายของคำว่า “เทคโนโลยี” หรือเทคนิคที่ลึกซึ้ง ที่ค้นพบ.

ที่นี่ คุณก็มองต่อไปอีกนิดหนึ่งว่า อิทธิบาท นั้น ถ้าภักอยู่ในมือของคนพาล เป็นอันตรายที่สุด. อิทธิบาทในพระพุทธศาสนานี้ เมื่อตกไปอยู่ในมือของคนพาล มันก็อันตรายที่สุด เพราะคนพาลเขาเอาไปใช้ในการเห็นแก่ตัว ทำอันตรายผู้อื่น. ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในพุทธศาสนานั้นเขาใช้สำหรับให้เกิดความสำเร็จในการบรรลุมรรคผล นิพพาน เป็นเครื่องมืออย่างนี้โดยเฉพาะ. แต่มันเอาไปใช้ *sublimate* ในทางเลว. เอาไปใช้เพื่อประโยชน์ตัว เห็นแก่ตัว เบียดเบียนผู้อื่นก็ได้.

พูดให้ชัดอย่างนี้ดีกว่า สิ่งที่เราเรียกว่าอิทธิฤทธิ์หรือปาฏิหาริย์นั้น เขาต้องการให้ใช้ในทางที่ถูกต้องแล้ว แต่พวกเขาก็พากันเอาไปรบ เอาไปเป็นเครื่องมือสำหรับรบราฆ่าฟันกัน. พวกยักษ์ พวกผีตาง เทวดา มันก็มีฤทธิ์พิเศษ มีปาฏิหาริย์ แล้วมันก็ใช้เพื่อจะรบราฆ่าฟันกัน. นี่มันใช้ได้เป็น ๒ อย่างนี้. ถ้าไปใช้ถูกวิธี คือสุจริต มันก็มีประโยชน์สูงสุด; ถ้าใช้ผิด ในทางทุจริต มันก็มีโทษสูงสุดเหมือนกัน.

เกี่ยวนี้โลกว่าทำไมต้องใช้เทคโนโลยีอะไร คุณแก้มองดู จะเห็นชัดว่า กำลังใช้เพื่อความเห็นแก่ตัว เอาเทคโนโลยีนี้เป็นเครื่องมือสำหรับทำความสำเร็จ ให้แก่ความเห็นแก่ตัวของตน. ถ้าคุณเข้าใจข้อนี้ คุณก็จะเข้าใจภาวะจิตทรมานใน อารยธรรมยุคปัจจุบัน ซึ่งรุ่งเรืองด้วยเทคโนโลยี. นี่เราเห็นได้ทันทีว่าโลกยุค ปัจจุบัน หรือโลกยุคเทคโนโลยีนี้ เป็นโลกที่ยังเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว; คือ ยังมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นขนาดหมาในรางหญ้าแล้ว ตัวเองก็ไม่ต้องกินต้องใช้ เหลือกินเหลือใช้แล้ว มันก็ยังหลง ยังชู้คำราม ยังทำอันตรายผู้อื่น. นี่โลกสมัย เทคโนโลยีแห่งยุคปัจจุบันนี้ เห็นแก่ตัวจัดสูงสุดถึงขนาดหมาในรางหญ้า.

อย่าคิดว่าเวลาหัวรุ่งเอาไว้เป็นเวลาสำหรับคำคน. เวลานี้จิตใจปกติ เยือกเย็น เพื่อจะมองเห็นความลึกซึ้งของสภาพตามที่เป็นจริงแห่งยุคปัจจุบัน เหมือนกับว่าพระพุทธเจ้าท่านเสด็จดูแสงส่องโลกนี้. เราก็เหมือนกับชั้นยอดดูเขา มองภูผาหิน ว่าทั่วทั้งแผ่นดินนี้กำลังเป็นอย่างไร. เอ้า คุณไปดูซิ เทคโนโลยี แขนงไหนล่ะที่เราใช้อยู่ในเวลานี้ ที่ไม่ส่งเสริมความเห็นแก่ตัว; เพราะเราหัน มั่นขึ้นมรด้วยความเห็นแก่ตัว อยากจะได้มาเพื่อส่งเสริมความใคร่ หรือความสำเร็จ ของตัว; ฉะนั้น เทคโนโลยีในการศึกษาก็ดี ในการเมืองก็ดี ในการเศรษฐกิจ อุทสาหกรรมก็ดี แม้ที่สุดแต่เทคโนโลยีทางการทหาร มันก็เป็นเครื่องมือส่งเสริม ความเห็นแก่ตัว คือให้สำเร็จตามต้องการแก่ความเห็นแก่ตัวของตน. ฉะนั้น จึงเป็นโรคที่น่าหวาดเสียว น่ากลัวที่สุด คืออารยธรรมแผนปัจจุบัน ที่เต็มไปด้วย เทคโนโลยี ที่ช่วยให้สำเร็จตามต้องการของความเห็นแก่ตัว.

ดังนั้นผมจึงพูดว่านี่โดยสรุป : เราได้แยกผู้เป็นเรื่อง โลกะ โทสะ โมหะ ให้เห็น มันเป็นรายละเอียดปลีกย่อยไปเป็นประเภท ๆ ประเภทหนึ่ง ๆ. แต่เดี๋ยวนี้เราสรุปว่า มันรวมอยู่ที่คำว่า เกี่ยวคือ *ความเห็นแก่ตัว* ความมีจิตทรมาน

ในอารยธรรมแห่งยุคปัจจุบันมีอยู่อย่างนี้ อย่างลึกซึ้ง อย่างกว้างขวางเหลือประมาณ จนถึงขนาดเอาพระเจ้าไปทิ้งเสีย แล้วก็เอาเทคโนโลยีมาเป็นพระเจ้าแทน; ผลมันก็จะเกิดขึ้นเป็นความระส่ำระสายในโลก ทุกข์ยากไปทั่วทุกหัวระแหง; นั่นคือความทรมาน. ความทรมานนี้อยู่ตรงที่ ทำความทุกข์ให้เกิดขึ้นไปทุกหัวระแหง.

ที่นี้คุณก็ดูต่อไปอีกให้ถี่ ๆ ให้เห็นผลของมัน ผลของความเห็นแก่ตัวนี้; ว่าคือเวลานี้คนในโลกเรามีอะไร ๆ หมกมุ่นทุกอย่างที่ต้องการ เพราะความบันดาลของเทคโนโลยี แต่แล้วมันยังขาดอยู่อย่างเดิมนั่น ทียังไม่มี นั่นคือ**สิ่งที่จะบ่อนทำลายความทุกข์หรือความเสวย** ที่เกิดมาจากเทคโนโลยีนั้น. **สิ่งที่เราในโลกเวลานี้กำลังขาดอยู่เพียงอย่างเดียว คือสิ่งที่บ่อนทำลายไม่ให้เกิดความทุกข์ขึ้นมาจากสิ่งที่เราเห็น.** นี่พูดภาษาปณิยามก็ต้องพูดกันอย่างนี้.

เรามีอะไรหมดทุกอย่าง เว้นแต่สิ่งที่บ่อนทำลายไม่ให้เกิดความทุกข์เพราะสิ่งที่เรามี. เรายังมีอะไรมาก ด้วยความเห็นแก่ตัว มันจะมีความทุกข์มากขึ้นเป็นเงาตามตัว; แล้วสิ่งที่บ่อนทำลายความทุกข์ไม่ให้เกิดขึ้นจากสิ่งเหล่านี้ นี่เรายังขาดอยู่ เพราะเรามีแต่ความเห็นแก่ตัว. เพราะฉะนั้นมันจึงต้องมีสิ่งที่ตรงกันข้าม คือความไม่เห็นแก่ตัว; นี่ก็คือสิ่งที่เรียกว่า “ธรรม” หรือพระธรรมในพระพุทธศาสนา สรุปอยู่ที่ความไม่เห็นแก่ตัว.

หัวใจของพระพุทธศาสนา มีอยู่เป็นประโยคสั้น ๆ ประโยคเดียวว่า **สัพเพ ธมมา นาลิ อภินิเวสยา** – **ถึงทั้งปวงอันใด ๆ ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่าตัวกูว่ของกู.** ถ้ามีหัวใจของพุทธศาสนาอยู่ มันก็บ่อนทำลายความทุกข์ทุกอย่างที่จะเกิดขึ้น จากทุกสิ่งที่มีมนุษย์มีอยู่ในครอบครอง. เกียวนี้มีทรัพย์สมบัติ มีวิชา

ความรู้ มีความสามารถ มีวงอะไรก็ตาม ล้วนเป็นไปเพื่อความทุกข์; แล้วไม่มีเครื่องรองป้องกันความทุกข์. ฉะนั้นขอให้ทุกกระมังให้ตี อย่าให้ไปรวมอยู่ในพวกนั้น; ขอให้สิ่งที่จะป้องกันความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่ตัวมี. เรามีการศึกษาแล้วก็มีความรู้ แล้วก็มีอาชีพ แล้วก็มีอะไรก็ตาม มันจะทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นเพราะความเห็นแก่ตัว. เราต้องมีสิ่ง ๆ หนึ่งเป็นเครื่องรองป้องกันไว้ อย่าให้เกิดความทุกข์ขึ้น.

เดี๋ยวนี้คนมันมีอะไรก็ตามที่ความเห็นแก่ตัวมันต้องการ แล้วมันเกิดความทุกข์ขึ้นหนาแน่น หนาแน่น หนาแน่น แล้วก็ไม่มีสิ่งป้องกันความทุกข์; นี่คือการมีจิตทรมาน จะโดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ตาม ต้องเรียกว่าการมีจิตทรมานทั้งนั้นของอารยธรรมปัจจุบัน. เมื่อไม่รู้สึกตัวทำไป อย่างนั้นก็เรียกว่ามีอะไรมาก ดูเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุ อยู่ดี กินดี; นี่คือการมีจิตทรมานโดยไม่รู้สึกตัว. อย่างให้เกียรติกันหน่อยก็พูดว่า “*การมีจิตทรมานของผู้ดี*” ซึ่งกลายเป็นคำประชดไป. การมีจิตทรมานของผู้ดี คือมันมีอะไร, มีอะไรจนทรุทร่าสวยงาม เป็นระเบียบแบบแผน หรือเป็นอะไรก็ตาม แต่มีความทุกข์ เพราะสิ่งที่ตัวมี; เป็นการมีจิตทรมานอย่างผู้ดี การมีจิตทรมานอย่างคนเก่งกล้าสามารถ; นี่กลายเป็นคำพูดประชด เป็นคำคำไปเสียอีก. แต่ถ้าเขาไม่รู้สึก เขาจะมองเห็นว่าไม่ใช่เป็นคำคำ เพราะเขาถือเอาว่า ที่มีอะไรใช้สอย กินอยู่ อย่างวิเศษสารพัดความสมยนี้ จนกระทั่งมีเครื่องมีรับใช้อย่างที่เรียกว่า เหมือนกับสารพัดนึก เพียงแต่กดปุ่มอะไร ก็เป็นไปตามต้องการหมด; อย่างนี้ดีกว่าเทวดาในสวรรค์เสียอีกกระมัง; มันก็ไม่แก้ไข หรือป้องกัน*การมีจิตทรมานของผู้ดี*ไปได้. มันยังมีความเห็นแก่ตัวอย่างยิ่งอยู่นั่นเอง. เดียวนี้เขากำลังเอาการประดิษฐ์หุ่นยนต์ในงานแสดงต่าง ๆ หุ่นยนต์อย่างนั้น หุ่นยนต์อย่างนี้ ยิ่งขึ้นทุกทีทำอะไรได้ดีกว่ามนุษย์. นั่นแหละดูให้ตีเถิด มองให้ตีเถิด มันก็เรื่องความเห็น

แก้ตัว เพิ่มความเห็นแก้ตัว, อยู่ดี-กินดี มากขึ้น แต่แล้ว*ความมิจิตทรมาน* อย่างผู้ใดมันก็จะมากขึ้นเป็นเงาตามตัว.

นี่มนุษย์กำลังบໍ่หลังแต่ในเรื่องที่จะเป็นอย่างนี้ เพื่อความมิจิตทรมาน อย่างผู้ดี หรือความเก่งกล้าสามารถ จนเรามีอะไร ๆ ที่เป็นเหมือนกับของวิเศษ ของทิพย์ ของอะไรอย่างนั้นแล้ว แต่ก็ไม่พ้นจากความเป็นสัตว์นรก เพราะมีความเห็นแก้ตัว. ประเดี๋ยวผมจะพูดให้ฟัง ว่ามันยังมีความเป็นสัตว์นรกอย่างไร.

เถยวันนี้เรามีคนอะไร? คนอย่างนั้น คนอย่างนี้ คนอะไรสารพัดอย่าง, มีคนรวย มีคนสวย มีคนเก่ง คนฉลาด มีคนไปนอกโลก ไปอะไรก็ตาม มีหมดเลย; แต่มันยังขาดอยู่คนเดียว ก็เป็นคนดี; สุภาพบุรุษที่ปราศจากความเห็นแก้ตัว นั้นยังไม่มี. เรียกว่ายังขาดอยู่คนเดียว ก็เป็นคนดี. คนสวย คนรวย คนเก่ง คนสามารถ คนอะไรก็ตาม นั้นมีหมดเลย ไม่รู้ว่ากัน ต่อเท่าไร ๆ อะไรก็มีกัน คนชนิดไหน ๆ ก็มี คนเลวก็มี คนอะไรก็มี; มันยังขาดแต่คนดี.

“คนดี” นี้ผมหมายถึงคนที่เชื่อฟังพระเจ้า. พระเจ้าของผมก็คือ พระธรรม. ผมเรียก “พระธรรม” คนอื่นจะเรียก “พระเจ้า” ก็ตามใจ. ที่จริงพระธรรมนั่นแหละคือพระเจ้า; ผู้สร้างโลก ผู้บันทาล ผู้ควบคุม ผู้ทำลายโลก หรืออะไรมันก็รวมอยู่ที่คำว่า “พระธรรม”.

เราขาดคนที่เชื่อพระเจ้า ระวังไว้ให้คั่นะ พวกคุณหนุ่ม ๆ นี้ กำลังจะสำเร็จจากมหาวิทยาลัยนี้ จะขาดพระเจ้าหรือไม่ ให้ระวังให้ดี มันจะมีเข้าสักวันหนึ่ง. คนสมัยนี้เขาถือว่าพระเจ้าตายแล้ว. นี่คนไทยกำลังจะถือตามกันฝรั่ง ไม่มีพระเจ้า. ในหนังสือแบบเรียน สมัยผมเด็กๆ มีคำกลอน ตอนนั้นมันว่า
....“ที่ซื่อถือพระเจ้า ว่าใจเจ้าเต๋ายูปลั”.... ก็คือคนในสมัยปัจจุบัน เขาจะ

ประมาณคนที่ซื่อสัตย์ ซื่อตรงนับถือพระเจ้าว่า เป็นคนโง่เง่าเต่าปูปลา เหมือนที่พวกคุณเคยนับถือพระเจ้าศาสนา คนนั้นเชื่อซาทรีกระ; ไกรไปมั่วถือพระเจ้าอยู่ คนนั้นกรีกระเชื่อซา. นี่เขาพูดกันมาหลายสิบปีแล้ว หรืออาจจะพูดก่อนนั้นก็ได้อีก ไปหาหนังสือมุลบทบรรพกิจมาอ่านดูบ้างจะมีประโยชน์อย่างนั้น.

โลกสมัยนี้ มัน “เข้าแต่หอถ่อกามา”. ฉะนั้นที่คุณมีวิทยุ โทรทัศน์ มีดนตรี มีอะไรฟังได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง เมื่อไรก็ได้; เน้นส่งเสริมในลักษณะ “เข้าแต่หอถ่อกามา”. เข้าไปอยู่ในห้องในหอ ในอะไรที่มีมันเพียงแต่ได้ส่งเสริม กระตุ้นความรู้สึกทางกามารมณ์.

ที่นี่ ก็มีเครื่องมือน้อย่างวิทยุ โทรทัศน์ หรือจะเป็นอะไรที่เป็นสิ่ง เป็นอุปกรณ์อย่างอื่นเยะเยะ จะกระตุ้นความรู้สึกทางกามารมณ์ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย อย่างไรก็ได้ ให้มันเกินความต้องการของธรรมชาติไว้หลายร้อยเท่า หลายพันเท่า. แต่เดี๋ยวนี้เราพูดถึงความเห็นแก่ตัว ทำให้ก้าวหน้าไปในลักษณะอย่างนี้.

ระวังให้ดี มาถึงข้อที่ว่า ความมีจิตธรรมของผู้ดี ถึงถึงความอยู่ดี ก็นิดี ตามความหมายสมัยนี้. สมัยนี้ต้องการกินที่อยู่ดี เราทำอะไรทุกอย่าง เล่าเรียนศึกษา อาชีพการงานเพื่อการกินที่อยู่ดี ร้องกันตะโกนไปทั่วโลก ก้องโลก. แต่คุณจำไว้ให้คือนะ ตัวหนังสือมันว่า “กินคืออยู่ดี” แต่พระพุทธเจ้า ท่านว่า “กินอยู่พอดี”. ถ้าพูดในภาษากำพูดของพระพุทธเจ้าก็คือ มตฺตญฺญตา จ ภคฺคสฺมิ – กินอยู่พอดี. แล้วมันต่างกันอย่างไร ? ถ้าคุณทำสะเพร่าลวกๆ คุณจะเห็นว่าเป็นสิ่ง สัมพันธ์กันก็ได้.

กีนคือยู่ดี ของสมัยนี้ ต่างกันเลิบลับกับ กีนอยู่พอดี ของพระพุทธเจ้า เพราะว่ากีนคือยู่ดีของสมัยนี้ไม่มีขอบเขตจำกัด หล่อเลี้ยงคนเท่าใดก็ได้ หรือว่า หล่อเลี้ยงความเห็นแก่ตัวได้มากเท่าใด ก็เรียกว่ากีนคือยู่ดียิ่งขึ้นไปเท่านั้นแหละ. มีรถยนต์คันหนึ่งไม่พอ ต้องการหลายคัน, มีบ้านอยู่ไม่พอ ต้องการอีก ต้องการปราสาท เรื่อยไปอย่างนี้; ความกีนคือยู่ดีของคนสมัยนี้ เขาหมายความว่าอย่างนี้ ไม่มีขอบเขต.

พระพุทธเจ้าท่านว่า กีนอยู่พอดี แต่พอดี คุณก็ลองนึกดู. เราอยู่กระตอมกินเราก็อยู่ได้ แล้วอยู่สบาย จิตใจที่สงบกว่าที่จะไปอยู่ดี ๆ อยู่ปราสาท. ยิ่งทะเลาะทะเลาะอยู่ดี ๆ อยู่ปราสาทเท่าไร จิตใจก็เลวลงเท่านั้น ก็ต้องมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเท่านั้น, ต้องกลัวคนรอบตัวจากผู้อื่น มาให้ตัวมากขึ้นเท่านั้น; ต้องหาเงินเป็นแสนเป็นล้าน เป็นเงินโกฏิขึ้นมาเพื่อจะสร้างปราสาทอยู่. นี่เราอยู่กระตอมกิน ไม่ต้องมีความเห็นแก่ตัวมากถึงขนาดนั้น.

เดี๋ยวนี้เราไม่ยอมอยู่ ไม่นิยมอยู่หมู่บ้านเล็กๆ ตามบ้านนอก เหมือนพวกคุณก็จะมาอยู่ใกล้ๆ นี้ ที่ว่าแหไปอยู่ในเมืองหลวง อยู่เป็นเมือง เป็นนคร เป็นมหานคร ไปอาศัยอยู่ที่นั่น ก็คือไปอาศัยอยู่ในกองของความเห็นแก่ตัว. การที่เข้าไปอยู่กันมาก ๆ อย่างนั้น ต้องเป็นคนเห็นแก่ตัวมากขึ้นเท่าที่ความใหญ่ของเมืองของนคร, ไม่เช่นนั้นมันอยู่ไม่ได้; กระทั่งเวลาที่จะใช้เงินไม่พอ มันต้องวิ่งอยู่แล้ว. เวลาวิ่งมันก็ไม่พอ จะต้องใช้รถยนต์วิ่งให้มันว่อนไปอยู่แล้ว; มันจึงจะพอแก่ความรู้สึกเห็นแก่ตัว.

ฉะนั้นความเห็นแก่ตัวมันจึงระอุอยู่ภายในนครหลวงนั่นแหละ. ส่วนในบ้านนอกคอกนาที่อยู่กันอย่างกระตอมเล็กๆ ประปรายนี้ มันหาได้ยาก มันมี

อย่างน้อย และอย่างระดับที่ยังไม่ใช่ความเห็นแก่ตัว หรือ selfish มากเหมือนในนครหลวง. ฉะนั้นเรายังทะเยอทะยานมุ่งไปทางนั้นมากเท่าใด ก็ยังมีจิตทรมามากขึ้นเท่านั้น.

คุณอาจจะไม่เห็นด้วย แต่ผมขอร้องให้ไปสังเกตนครหลวงอย่างกรุงเทพฯ นครหลวงอย่างเมืองอื่น นครหลวงอย่างใหญ่ที่สุดอย่างพวกฝรั่งที่เมืองนอก คุณไปดูเถิด ยิ่งใหญ่เท่าใด ยิ่งมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเท่านั้น เพราะมันใหญ่ขึ้นมาได้ด้วยอำนาจของความเห็นแก่ตัว. ถ้าไม่มีความเห็นแก่ตัวมากขนาดนั้น มันไม่ก่อสร้างให้มาก ให้ใหญ่ขนาดนั้น; มันจะเอาแต่พอที่ธรรมชาติต้องการ. ถึงนั้นยิ่งใหญ่เท่าไร ยิ่งสวยเท่าไร ยิ่งอะไร ๆ เท่าไร, มันก็ยิ่งเป็นผลของความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเท่านั้น. นี่มันจึงเป็นภาวะจิตทรมาน ที่แสดงอยู่ ที่อะไร ที่มันมากมายอันหนาสาหัสขึ้นมาจากท่วมแผ่นดิน หรือท่วมโลก.

ดูทางจิตใจกันบ้าง มันก็มีความเห็นแก่ตัวโดยวิธีต่าง ๆ. ที่ผมชอบยกตัวอย่างที่สุดก็คือการกีฬา. การกีฬาของพวกคุณเดี๋ยวนี้ ก็อบตเรียนสำหรับความเห็นแก่ตัว. การกีฬาแท้ ๆ เขาต้องการจะประจักษ์ความไม่เห็นแก่ตัว, ความยอมให้ได้, ยอมแพ้ได้, ความไม่ละเมียดถึก, ความยอมเป็นผู้เสียเปรียบ, ความออกทนได้ ไม่โกรธ นี่เป็น *sporting - spirit* ที่แท้จริงลงไปในการเล่นกีฬาเพื่อฝึกอย่างนี้. ถ้าใครเตะแข่งเรา เราก็ออกทน ออกกลิ้ง ยืนจนคนนั้นมันจะอายุไปเอง ต่อไปมันก็ไม่ทำอีก. เดียวนี้ถ้าใครเตะแข่งเรา เราชกปากมันเลยไซ้ใหม่ ในสนามกีฬาของคุณนะ. แล้วกองเชียร์นั่นคือปีศาจแห่งความเห็นแก่ตัว ที่คุณเจ็ดมาเป็นหมู่ ๆ มานั่งเชียร์คุณ นี่คือนิยายแห่งความเห็นแก่ตัว เพราะนิสัยให้เต็ก ๆ เล็ก ๆ ให้มันมีความเห็นแก่ตัว. ฉะนั้นทุกอย่างในสนามกีฬา มันเพื่อฝึกความเห็นแก่ตัว, เพิ่มความเห็นแก่ตัว. กีฬาในสมัยเทคโนโลยี เทคโนโลยีของกีฬาสมัยนี้ เพิ่มปีศาจแห่งความเห็นแก่ตัว,

ถ้าเป็นกีฬาบริสุทธิ์ มันก็ทำลายความเห็นแก่ตัวไปทุกกระเบียดนิ้ว. ถ้าจะมีใครมาบังคับ ก็ไม่ใช่จะมาเพื่องานเชียร์. มันคงคิดว่าใครจะมีน้ำใจนักกีฬามากกว่ากัน. เรามานั่งดูคนเล่นกีฬา แล้วก็เห็นชัดว่า คนไหนมีความเป็นนักกีฬา ที่เนื้อ ที่ตัว ที่การกระทำ. ฉะนั้นการกีฬาสมัยนี้เป็นภารกิจของความเห็นแก่ตัว, เพื่อความเห็นแก่ตัว, เพื่อความเห็นแก่ตัว. ฉะนั้นก็สมน้ำหน้าแล้ว ที่มันมีระเบิดขวดในสนามกีฬา เพราะตัวกีฬานั้นเอง มันส่งเสริมความเห็นแก่ตัว. กีฬาในประเทศก็อย่างนี้, กีฬาระหว่างประเทศก็อย่างนี้ นี่คือการมีจิตกรรม ในอารยธรรมแคนบ็อดจัน ที่มีอยู่แม้ในสนามกีฬา ในวงการกีฬา.

มองดูชีวิต โลกมันหมกที่พึ่งเข้าไปทุกที มนุษย์นี้หมกที่พึ่งเข้ามาทุกที เพราะความเห็นแก่ตัวมันสูงจึกมากขึ้นทุกที. แล้วก็ถูกมันช่วยจิตใจที่เบี๊ยะธรรม; เพราะมันไปแก้ไข spirit หรือวิญญาณของสิ่งเหล่านั้นเสียหมด กระทั่ง spirit ของการกีฬา; มันถูกแก้ไขไปเป็นเครื่องมือสนับสนุนความเห็นแก่ตัว หรือพวกของตัวไปเสีย มุ่งแต่ความชนะ, ไม่ได้มุ่งความเป็นธรรม หรือความเป็นนักกีฬา มุ่งแต่ชัยชนะ. มีภาษาที่เลวทรามที่สุดว่า แก่แก่น. มหาวิทยาลัยนี้เล่นกีฬา แล้วก็แก่นแก่นมหาวิทยาลัยไหนเข้าคราวหน้า ใช้คำว่า “แก่นแก่น” คุณช่วยไปบอกเขาด้วยว่า คำว่า “แก่นแก่น” ไม่มีในปทานุกรมของการกีฬา เกียวนี่เต็มไปด้วยคำว่าแก่นแก่น เป็นต้น แล้วมีคำอื่นๆ อีกที่ร้ายกว่าคำว่าแก่นแก่น. ปทานุกรมของการกีฬาที่บริสุทธิ์ ไม่มีคำเหล่านี้. นี่คือการมีจิตกรรมในอารยธรรมแคนบ็อดจัน.

เราคุยกันต่อไปอีกว่า ที่เขานิยม ยกย่อง นับถือกันอยู่ เช่นความเก็บหอมรอมริบ ความกระหมัดกระหม่อม. เนื้อแท้หรือความหมายที่ถูกต้องของคำว่า “เก็บหอมรอมริบ” นั้น ไม่ใช่ความเห็นแก่ตัว; เขาเก็บหอมรอมริบ

เพื่อจะช่วยตัวให้รอดพ้นจากความทุกข์. แต่เดี๋ยวนี้ คนเก็บหอมรอมริบ เพื่อ
 เพิ่มความเห็นแก่ตัว แล้วไปเล่นงานผู้อื่น. มันสะสมหนี้ สะสมอุปสรรคเพื่อการ
 เล่นงานผู้อื่น. เป็นส่วนรวมก็คือ อุปสรรคของการสงคราม อุทิศให้เก็บหอม
 รอมริบ เพื่อจะได้กวาดล้างผู้อื่นออกไปเสียจากโลก. เขาจะ ยอมให้หน้อยว่า
 เก็บหอมรอมริบส่วนตัวบุคคลนี้ เก็บไว้หนึ่งเดียว เพราะเรามีรายได้น้อย พอถึงปี
 ก็ใช้มัน ที่นี้ใช้อย่างไร ? เอา ปีใหม่ใช้เลี้ยงดู ซึ่งจะกินเหล้า กินยา กินหมู
 กินไก่กันก็ตอนนั้น. พวกจีน เขามาจากเมืองจีน กินผักเป็นประจำวัน กินใบ
 มะขามต้มเกลือ. เพื่อนคนไทยถามว่าทำไมทำอย่างนั้น. จีนคนนั้นก็ตอบว่า
 ไม่สบาย เป็นโรคอะไรก็ไม่รู้ในท้อง กินอะไรไม่ได้. ที่นี้ต่อมาจีนคนนั้นร่ำรวยขึ้น
 มีร้าน มีการค้า ก็เลยกินหมู กินไก่. ที่นี้คนเดียวกันถามว่า เอา เดี่ยวนี้
 ทำไมเลิกกินหมูกินไก่แล้ว ? เขาก็หัวเราะแะๆ แล้วบอกว่า หายแล้ว หายโรค
 นั้นแล้ว. นี่เรื่องจริง ไม่ใช่ผมประวิงประงัดขึ้น อย่าระบือชื่อก็ว่า.

ในการเก็บหอมรอมริบเลี้ยงปีใหม่ เลี้ยงอะไรกัน มันก็เพื่อเห็นแก่ตัว
 หรือโดยความเห็นแก่ตัว สนุกสนาน อร่อยของตัว; ไม่ใช่เรื่องทำบุญให้ทาน
 เอาเงินนั้นไปช่วยเหลือ สงเคราะห์คนยากจนในปีใหม่. หรือว่าอย่างดีที่สุด
 เก็บเงินไว้มาก ๆ ปีใหม่เที่ยวรอบโลกเสียครั้งหนึ่ง; ถ้าไม่เก็บหอมรอมริบไว้
 ทั้งปีหนึ่ง ไม่พอไปเที่ยวรอบโลก. การเก็บหอมรอมริบนี้ มันเพื่อความเห็นแก่ตัว
 โดยความเห็นแก่ตัว เพื่อตัวคนเดียวตัวเดียว. นวัตกรรมนี้เป็นวัฒนธรรม
 แห่งความเห็นแก่ตัว ของการเก็บหอมรอมริบ, จากการเก็บหอมรอมริบ
 คุณว่าลึงจะทำอย่างนั้นหรือไม่ ก็ไปคิดดู.

ถ้าจะเป็นพระพุทธรูปเจ้า มันก็เก็บหอมรอมริบไว้ใน
 กระป๋องอมสินเรื่อย ๆ พอถึงรอบปีหนึ่ง ก็เอาไปแจกคนจนเสียทีหนึ่ง อย่างนี้

มันจึงจะค่อยเป็นความไม่หันแก่ตัว. แต่ก็ต้องระวังให้ดี มันอาจจะลึกลับ ซบซ่อนอยู่ในนั้น จะทำเอาหน้าเอาตาก็ได้ หรือว่าทำบุญเพื่อซื้อสวรรค์ไว้ในชาติหน้าก็ได้. ถ้าอย่างนี้ก็เป็นเรื่องความเห็นแก่ตัว.

การทำบุญให้ทานของทายาทธิดา ยังไม่ปลอดภัย. ทายก

ทายกโดยมากทำบุญเพราะความเห็นแก่ตัว และเพิ่มความเห็นแก่ตัว : เก็บหอม รอมริบบุญกุศลไว้ เป็นการเพิ่มความเห็นแก่ตัว เพราะว่าลงทุนบาทหนึ่ง ภายหลังได้วิมานหลังหนึ่ง. ที่ทำบุญนี้เพราะว่าตายแล้ว ชาติหน้าจะได้วิมาน หนึ่งหลัง สองหลัง สามหลัง มีนางฟ้า นางอะไรก็ไม่รู้ ซึ่งมันแพงเหลือแสน; เทียบกับลงทุนบาทหนึ่ง นี่มันมีกำไรเกินควร ไม่รู้จักถอยเท้าพันเท่า. อย่างนี้ ไม่ใช่ทำบุญในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนอย่างนี้. ถ้าใครเอามา พูกว่าพระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ คนนั้นโกหก. มันเป็นเรื่องความหวังดีก็จริง เพื่อให้คนทำบุญ; แต่แล้วไปสอนในลักษณะที่ตายค้ำอยู่แค่นั้น มันก็เป็นการ ผิดคนให้ติดอยู่ในความเห็นแก่ตัว. ที่มันก็มีอาการอย่างอื่นเกิดขึ้นแทน เป็นความทุกข์ เป็นผลที่ตรงกันข้าม. คุโนแ่งเลวมันก็เป็นความเห็นแก่ตัว คุโนแ่งก็ ก็เป็นความเห็นแก่ตัวอยู่ อย่างนั้นไม่ไหว. เรื่องทำบุญให้ทานแท้ ๆ ก็ถูกถอนไปโนทางเห็นแก่ตัวเสียแล้ว; ที่นี้เรื่องเลวเรื่องอบายมุขต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นเต็มบ้านเต็มเมือง ก็เป็นความเห็นแก่ตัว.

อบายมุข คุณก็ท่องไต่อยู่แล้ว เช่นดื่มกินมากเกินไปเพราะความเห็นแก่ตัว อย่างไ้เหลาที่สุด. คืมน้ำเมาเข้าไปเพื่อทำลายสติสัมปฤติให้มันเสียไป เป็นความ เห็นแก่ตัวที่ไ้เหลาที่สุด. เทียบกลางคืนเสาะแสวงหาความเพลิดเพลินกลางคืนนั้น เป็นความเห็นแก่ตัวอย่างภูตผีปิศาจ; นอนอยู่ที่บ้านยังดีกว่า. ดูการเล่น การเล่นก็ดูจะเป็นเรื่องลามกอนาจารมากขึ้นทุกที แม้แต่เรื่องภาพยนตร์อะไร คุณก็ เห็นอยู่ชั่วที่ว่า ถ้าไปเทียบกับเมื่อ ๔๐-๕๐ ปีก่อนแล้ว ภาพยนตร์เดี๋ยวนี้ก็ลามก

อนาจารนั่นเอง. อะไรอื่น ๆ อีกมากที่หมุนไปทางลามกอนาจารของผู้ดี. การ
เล่นการพนัน อบายมุขเล่นการพนันนี้ก็เพื่อความเห็นแก่ตัว อย่ากรวยเร็ว ;
จะมาทนทำไรทำนา ขุขลินอยู่ไม่ได้. เกียจคร้านทำการงาน อาจะมองเห็นว่า
เกียจคร้านทำการงานเพราะให้ตัวสบาย ; ที่จริงมันมีมูลมาจากความเห็นแก่ตัว
ไม่อยากเหน็ด ไม่อยากเหนื่อย จึงยอมทนรับความยากจน. อย่างนี้มีความเห็น
แก่ตัวสองชั้น เกียจคร้านทำการงานนี้. ที่นั่นสุดท้ายว่า กบคนชั่วเป็นมิตร
นี้เหยือกก็เลศคัณหามันร่ำรวยในหมู่มนุษย์. ฉะนั้นเราก็เลยไปผสมโรงกับคนชั่ว
เพื่อจะได้กินเหยือกของกิเลสคัณหะ ซึ่งเป็นความเห็นแก่ตัวอย่างเฉว.

อบายมุขทั้ง ๖ นี้ ก็คือผลของความเห็นแก่ตัว หรือทำไปตามอำนาจ
ของความเห็นแก่ตัว. ที่นั่นมันก็นำมาซึ่งอบาย นรก เจริจฉาน เปรต อสุรกาย.
นี่ผมเขียนหรือพูดไว้ละเอียด คุณไปหาอ่านได้ง่าย เอาแต่ใจความว่า **นรก**
คือความร้อนใจ ที่นี้และเคียวนี้ มันก็มาจากความเห็นแก่ตัว อย่างที่ว่ามาแล้ว
เห็นอบายมุขนั้นแหละ. **เจริญฉาน** คือความโล่ง ความโล่งเป็นความหมายของ
สัตว์เจริญฉาน เราก็โล่งไปทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ไปเป็นทาสของเทคโนโลยี ที่เพื่อความ
เห็นแก่ตัว. นี่มันความโล่งยิ่งกว่าสัตว์เจริญฉาน จึงเป็นสัตว์เจริญฉานหลายเท่า.
เปรต คือความหิว เปรตคือ symbol ของความหิว, ปากเท่ารูเข็ม ท้อง
เท่าภูเขา. นี่เกี่ยวมันมนุษย์มีอาการอย่างนั้น มีอาการปากเท่ารูเข็ม ท้องเท่าภูเขา
คือมันหิวมาก หิวจนไม่รู้ว่าจะหิวอะไรอีกแล้ว แม้แต่ว่าจะไปโลกพระจันทร์
ไปไหนอย่างนั้น มันก็เป็นเรื่องของความหิว : หิววิชา, หิวความรู้, หิววัตถุ,
หิวการมรณ, หิวอะไรก็ตาม. การอบรมฝึก ศีลธรรมฝึก อารยธรรมฝึก
ทำให้มนุษย์ในโลกหิวยิ่งกว่าเปรต เป็นเปรตหลายเท่า. **อสุรกาย**เป็นความหมาย
ของความขลาด ความกลัว. เกี่ยวนี้เราก็มองเห็นชัดอยู่ว่า ชีวิตมันล่องไปด้วย
ความกลัว ในภายในก็กลัวใจ กลัวขโมย กลัวถูกจี กลัวเขาจับตัวไป ; มันก็มี

อยู่ทั่วไปในโลกนี้ ยิ่งขึ้น ๆ; แล้วก็กลัวสงคราม กลัวภัยแพ้ทางลัทธิ; เป็นมหาอาณาจักรแห่งความกลัวอยู่ทั่วโลก. นี่ก็คืออสุรกาย, ความเป็นอสุรกาย.

นรก เปรต เทวเจ้านาน อสุรกาย นี้กำลังมีอยู่ท่ามกลางโลกนี้ เพราะสิ่งสิ่งเดียวคือ ความเห็นแก่ตัว ที่โตเทคโนโลยีเป็นเครื่องส่งเสริม ให้มันเห็นแก่ตัวจัดยิ่งขึ้นไป. นี่คือการเห็นแก่ตัวในลักษณะอย่างนี้ให้ดู ๆ.

คนเหล่านี้ไม่ต้องการจะแก้ปัญหาชนิดที่เป็นการตรงกันข้าม เพราะเขาไม่รู้จักว่ามีมาจากความเห็นแก่ตัว เขาไม่แก้ไขความเห็นแก่ตัว เขาเพิ่มความเห็นแก่ตัวอย่างโน้น เพิ่มความเห็นแก่ตัวอย่างนี้ กลับกันไป กลับกันมา เพื่อว่ามันจะพันทุกชั้น. จะจัดโลกให้มีสันติภาพด้วยสงคราม อย่างนี้คุณก็คิดดูเถิดว่า มันบ้าอะไรเท่าใด. จะทำสันติภาพให้เกิดขึ้นด้วยสงคราม ซึ่งเป็นถาวรงานของคนสมัยนี้. ไม่แก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ในทางฝ่ายวิญญาณ จะแก้ทางฝ่ายวัตถุเสมอไป. เช่นจะคุมกำเนิด นี่ก็คุมด้วยวิธีการทางฟิสิกส์ จึงทำให้ศีลธรรมของเขาก็ย่ำแย่ลงไปหมด. ถ้าควบคุมกำเนิดทางวิญญาณ ก็คือความอดกลั้น อดทน ในระบอบวัฒนธรรมที่ดี ที่ประพฤติกันมาอย่างเคร่งครัดในพวกพรหมจารี สิ่งเลวทรามเหล่านี้มันก็ไม่เกิดขึ้น. แต่มนุษยสมัยนี้ไม่ต้องการจะคุมกำเนิดทางวิญญาณ คุมกำเนิดทางฟิสิกส์ ซึ่งจะเพิ่มความเห็นแก่ตัว หรือความเลวทรามทางศีลธรรมให้มากยิ่งขึ้น. หรือแม้แต่ว่าจะเอามาใช้ควบคุมกันทั้ง ๒ อย่างก็ไม่ยอมเอา จะเอาแต่ทางวัตถุอยู่เรื่อยไป ก็เลยกลายเป็นไม่รู้เรื่องทางวิญญาณ. ไม่แก้ปัญหาคือเสื่อมทรามทางศีลธรรม โดยอาศัยเครื่องมือนายวิทยาศาสตร์; ต้องการแก้ฝ่ายวัตถุหรือด้วยเทคโนโลยีเรื่อยไป เพราะว่าทุกเป็นทาสของเทคโนโลยีเสียแล้วอย่างถอนตัวไม่ขึ้น.

นี่แหละในที่นี้ที่ผมก็อยากจะพูดเพียงข้อเดียวว่า มนุษย์สมัยนี้กำลังกลัวความไม่ยึดมั่นถือมั่น; กลัวความไม่ยึดมั่นถือมั่น แล้วรัก บูชา ความยึดมั่น

ด้อมมัน. ในประเทศไทยนี้ เมืองพุทธศาสนานี้ เมื่อผมเริ่มพูดถึงเรื่องจิตว่าง หรือความไม่ยึดมั่นถือมั่น เขาประณามผมว่าเป็นคนบ้า เอาไปเขียนล้อทาง หนังสือพิมพ์ ทางอะไรอยู่ทั่วไป ไปพูดด้วยปากก็มี ว่าเรื่องจิตว่าง หรือความไม่ยึดมั่นถือมั่นนี้ มันเป็นเรื่องบ้า. นี่คือการมีจิตทวามสูงสุด โดยเห็นเรื่องทางวิญญาน หรือการแก้ปัญหาทางวิญญานเป็นเรื่องบ้า. **ถ้าเราไม่ศึกษาเรื่องความยึดมั่นถือมั่น และเรื่องความไม่ยึดมั่นถือมั่นให้รู้เสียก่อนแล้ว เราไม่มีทางที่จะแก้ไขวิกฤตการณ์ในโลกนี้ได้;** โดยส่วนทัวบุคคลก็ดี โดยส่วนรวมก็ดี ไม่มีทางจะแก้ได้ เพราะมูลเหตุอันแท้จริงมาจากความเห็นแก่ตัว อย่างที่เราพูดมาทั้งชั่วโมงแล้ว.

มูลเหตุอันแท้จริงของวิกฤตการณ์เหล่านี้ มันมาจากความเห็น

แก่ตัว, ความเห็นแก่ตัวมันมาจากความยึดมั่นถือมั่น. แล้วถ้าจะทำลายความเห็นแก่ตัว มันก็ต้องจัดการที่ความยึดมั่นถือมั่น คือทำให้ถูกต้อง. ยึดมั่นถือมั่นเป็นเรื่องของกิเลส เรื่องของตัณหา. ถ้าตั้งใจทำจริงโดยถูกต้อง ก็เป็นเรื่องของสติปัญญา. ฉะนั้น เราจะทำทุกอย่างด้วยสติปัญญา อย่าทำด้วยความยึดมั่นถือมั่น. สติปัญญา ก็คือรู้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ควรยึดมั่นถือมั่น จามหัวใจของพระพุทธศาสนา. **สัพเพ สมมา นาลิ อภินิเวสยา** เป็นมนต์ที่คุณจะต้องท่องให้ขึ้นใจ แล้วปฏิบัติให้ได้ด้วย.

“ทุกสิ่งไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” นี่จะเป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัว ที่พระเจ้าได้ประทานมาให้สำหรับมนุษย์จะเอาตัวรอดได้. แต่ที่ยาวนี้มนุษย์หรือคนกำลังกลัวความไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่พูดถึง และไม่ยอมให้เอามาสอน. เขาไปสอนให้รักชาติ, ชาตินิยม ให้หลงชาติ หรืออะไรทำนองนี้ คือให้ยึดมั่นถือมั่น

รุนแรงถึงขีดสุด ยอมตายกันหมดทั้งประเทศ นี่ก็พูดไปแต่ปากเท่านั้น ในที่สุดเมื่อจะตายเข้าจริง ๆ ก็เบี่ยงปากกลับเกลื่อนไปหาความเห็นแก่ตัวอย่างอื่นอย่างนี้เรื่อยไป.

คนในโลกสมัยนี้ไม่ชอบความเห็นแก่ตัว ไม่ชอบความไม่ยี่มั้นถือนั่น ; ไม่กล้าสอนเรื่องทำลายความเห็นแก่ตัว ไม่กล้าสอนเรื่องทำลายความยึดมั่นถือมั่น เพราะฉะนั้นในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย ในอะไรก็ตาม สอนในลักษณะที่ทำให้เด็กเพิ่มความเห็นแก่ตัวทั้งนั้น. ฉะนั้นอย่าเปิดโรงเรียน มหาวิทยาลัย ชนิดนี้ขึ้นในโลก โลกก็จะดีพอ ๆ กับสมัยที่มนุษย์ยังไม่รู้จักทำอะไร, รู้จักเก็บข้าวสาลีในป่ากิน มันก็ไม่มีระเบียบเป็น. เทียบนี่ยังสอนยังมีการเบียดเบียนเพราะความเห็นแก่ตัว. ฉะนั้น ระบัตินี้ก็ก่อหวนขึ้นมาจากโรงเรียน ที่ไม่ได้สอนเรื่องการทำลายความเห็นแก่ตัว. หรือว่าหลักสูตรการศึกษาของโลก ในปัจจุบันนี้ไม่พอที่จะทำลายความเห็นแก่ตัว มีหน้าเพิ่มความเห็นแก่ตัวจึดยิ่งขึ้นทุกที.

เด็กวัยรุ่นของเราทั้งหลายทั้งหญิง ทะเยอทะยานอย่างสุดขีด สุดชีวิตจิตใจ ที่จะได้มีความเอร็ดอร่อยทางเนื้อหนัง ทางวัตถุ. นี่มันเป็นการเพิ่มความเห็นแก่ตัวอย่างนี้.

เอาละ พอสรุปกันทีไรว่า : นี่คือภาวะจิตทรมานที่มีอยู่ในความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าของโลกสมัยปัจจุบัน ที่มีความก้าวหน้าแต่ในทางเทคโนโลยี. เราเรียกว่าโลกนี้กำลังรุ่งเรือง ถ้าวหน้าที่สุด วิเศษวิโสที่สุด มีอะไรสรรพอย่างที่สุด, แต่มีภาวะจิตทรมานของผู้ที่อยู่หนาแน่น เต็มไปทั่วโลก ; เป็นโลกแห่งความเห็นแก่ตัว บุกาเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเครื่องมือของความเห็นแก่ตัว เพราะว่า เพราะ พัก ขึ้นมาด้วยอำนาจความเห็นแก่ตัว.

ขอให้มองเห็นภาวะจิตธรรม ที่มีอยู่ในอารยธรรมแห่งยุคปัจจุบันในลักษณะอย่างนี้. ถ้าเข้าใจเรื่องนี้อย่างนี้แล้ว คุณจะแก้ปัญหาต่างๆ ได้หมด. ที่คุณมาที่นี่ เพื่อต้องการธรรมะ เพื่อแก้ปัญหาของชีวิตนี้ คุณต้องรู้จักชีวิตที่เป็นความเห็นแก่ตัวนั้นแหละ ที่กำลังหลงบูชากันอยู่นั้น ให้ถอยเสียก่อน คุณจะแก้ปัญหาต่างๆ ได้หมด. จะออกไปเป็นขรรษาต่อไปนี้ ก็จะเป็นขรรษาที่ดื่มहुस्सกา ไม่ใช่หลัहुสลับคา. กลับหน้าเข้าไปเป็นพาสาของเทคโนโลยีเหมือนคนทั่วไป.

นกกาเซน เรวไร ก็บอกว่าหมดเวลาแล้วสำหรับวันนี้.

□